

anderen als rozen lichten onder de doornen!"

Dat is de stem van de grootmoeder van Millet, die hem, méér dan zijn moeder, opvoedde, wjl deze met den vader uittoog in den arbeid van den boer.

„Wacht je, dat je geen slechte daad doet, al zou de koning 't je ook vragen....”

Zoo schrijft de nobele oude; zoo zal zij in haar echt patois van Normandië haar kleinzoon den weg des levens hebben gewezen, toen hij nog de wereld aanzag voor een paradijs en speelde in de wilde vlakten vol natuur-romantiek van Gréville.

Als François twaalf jaar is, leert hij latijn en leest spoedig den Bijbel en Virgilius in die taal. In de kleine huisbibliotheek vindt hij heiligenlevens en Augustinus' bekenissen. Voorts sprookjes, spookhistories en vrome legenden. Zijn vader is een streng, rechtvaardig man. Geacht in zijn omgeving. Hij is voorzanger in de kerk en leidt 'n choor. In boetseeren en houtsnijden schijnt hij genoeg te hebben getoond.

Van dezen vader getuigt de grootmoeder: „Ik herinner me, dat hij jou op 't hart drukte, nooit een goddelooze daad te plegen en er naar te trachten, God in gedachte, woord en werk te prijzen.”

Er is op de hoeve te Gruchy ook 'n oudoom. Vóór de Revolutie van '89 was hij priester en droeg later bij den landarbeid nog steeds zijn geestelijk kleed. Den jongen Millet verscheen hij als 'n mythologische held.

„Een Herkules in kracht,” getuigt de kunstenaar later van hem, „een uitmuntend hart.”

In zoo een patriarchale afzondering bracht

L'HOMME À LA HOUE (PASTEL).

Jean François zijn eerste levensjaren door, terwijl rondom 't stille gehucht, waar hij woonde, een wilde en troosteloze natuur lag, grimmig in granietrotsen en woest in eindeloze heidevelden. Hier stond een eenvoudig volk in hardnekkigen kamp, om den stuggen bodem het brood van den dag te ontweldigen.

In deze woeste eenzaamheid vervuld van donkere scheppingsgeruchten spraken eeuwige dingen tot de ontvankelijke ziel van den jongen boer.

„J'ai semé,” sprak abt Lebriseux. De grootmoeder van François zou 't ook hebben mogen zeggen*). „La Bible.... c'est là que je puise ce que je fais,” was 't antwoord van Millet geweest.

Hij is dan 40 jaar. De bange Parijsche tijd ligt achter hem. In zijn kunst heeft hij zijn eigen uiting reeds gevonden. „Le Vaneur” en „Le Semeur” zijn geopenbaard. Ook de „Moissonneurs”, „Un Berger”, „Les

*) Deze grootmoeder, Louise Jumelin, schreef haar „cher enfant” den 10 Jan. 1846, toen hij aan zijn Saint Jérôme werkte: „Suis l'exemple de cet homme de ton état qui disait: „Je peins pour l'éternité”... avec saint Jérôme, pense incessamment entendre la trompette qui doit nous appeler au Jugement”.